

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie spisovatele Marka Šindelky (obrázek)

Příloha č. 2: Obálka románu *Chyba* (obrázek)

Příloha č. 3: Obálka sbírky povídek *Zůstaňte s námi* (obrázek)

Příloha č. 4: Obálka sbírky povídek *Mapa Anny* (obrázek)

Příloha č. 5: Obálka románu *Únava materiálu* (obrázek)

Příloha č. 6: Rozhovor s Markem Šindelkou (text)

Přílohy

Příloha č. 1 Fotografie spisovatele Marka Šindelky

Zdroj: www.mareksindelka.com

Příloha č. 2 Obálka románu *Chyba*

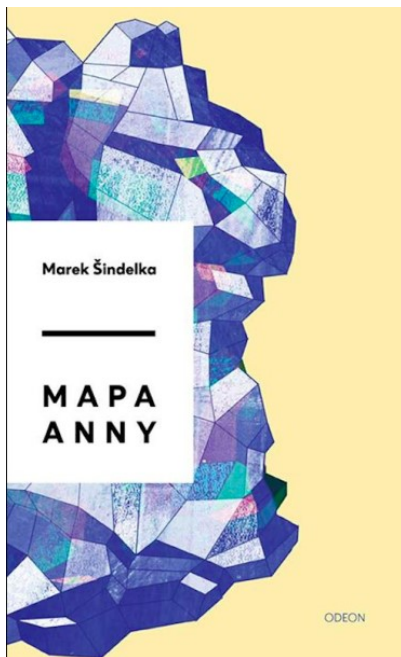
Zdroj: www.mareksindelka.com

Příloha č. 3 Obálka sbírky povídek *Zůstaňte s námi*

Zdroj: www.mareksindelka.com

Příloha č. 4 Obálka sbírky povídek *Mapa Anny*

Zdroj: www.mareksindelka.com

Příloha č. 5 Obálka románu *Únava materiálu*

Zdroj: www.mareksindelka.com

Příloha č. 6 **Rozhovor s Markem Šindelkou**

Praha, 17. ledna 2019

MAREK ŠINDELKA: Příběh pro mě není to nejdůležitější

Spisovatel a scenárista Marek Šindelka se nezastaví. Podzim roku 2018 strávil na stipendiu ve Skotsku a nyní objíždí celou Českou republiku v rámci scénického čtení projektu Listování. Na termínu a místě setkání jsme se proto domlouvali od července 2018. Nakonec rozhovor vznikl v prostorech Nové scény Národního divadla 17. ledna 2019, tematicky na stejném místě, odkud si Šindelka odnesl dvě literární ocenění Magnesia Litera.

Vaším nejnovějším literárním počinem je komiks Svatá Barbora. Zaznamenal velký ohlas, jak zvládáte jeho prezentaci a propagaci?

Je pravda, že s tímto grafickým románem jsem v rámci scénického čtení Listování strávil poslední měsíce přejížděním mezi Ašem a Ostravou. Na cestování jsem ale zvyklý a i na východ republiky občas jezdím. Dalo by se říct, že pocházím z Ostravska. Část rodiny mám v Karviné, část ve Frýdku-Místku a někoho i v Ostravě.

Všude se ale uvádí, že jste se narodil v Poličce.

Víte, já jsem se opravdu narodil v Poličce, ale já jsem se tam jenom narodil a tím to hasne. Od té doby jsem tam byl jenom dvakrát na čtení a vůbec s tím městem nemám nic společného. Všude ale u mě píšou, že jsem „poličský rodák Marek Šindelka“. Lidi se mě i ptají, jak vzpomínám na dětství v Poličce a jaký mám vztah k Bohuslavovi Martinů. Toho mám mimochodem moc rád a našel jsem si k němu cestu, ale ne kvůli tomu, že bych byl z Poličky.

Jak jste se tedy dostal z Poličky na Ostravsko?

Do mých dvou let jsme s bratrem vyrůstali na Svojanově, přímo na hradě, protože máma s tátou byli zapálení památkáři. Táta tam dělal kastelána a máma byla na mateřské. Když táta v mých dvou letech zemřel, máma v památkářství pokračovala ve frýdeckém zámku. Až později dostala práci na hradě Křivoklátě. Ale předtím, asi do mých deseti let, jsme bydleli ve Frýdku-Místku. Bylo to krásné, dost jsme tam prožili syrovost místního prostředí. Bydleli jsme kousek nad Válcovnými plechu, takže mé dětství je poznamenáno konstantním hukotem lisů na plechy.

To asi není úplně příjemný zvuk.

Já jsem si ten hukot vždy rád představoval jako mořský příboj, protože se jelo na směny a zvuk

nikdy nepřestával. Podle toho, jak zrovna foukal vítr, se nesl zvuk. S bratrem jsme si často hráli na svahu přímo nad Válcovkami a ten svah jsem si představoval jako mořský břeh. Tahle vzpomínka se otiskla do mé první básnické knížky Strychnin, věnované právě mému bratrovi. V knize je metafora, že si hrajeme na mořském břehu a je to naše tajné zapomenuté území. Pokaždé, když se tam vrátím, je to moje srdcová záležitost. Mám živě zafixované barvy krajiny. Jak je kolem Karviné vytěžená hlína z dolů na haldách, na nich rostou břízy, všechno tam šustí, listí se třepetá – to je zvuk a barva mého dětství. Moji dědové a prastrýcové byli všichni horníci.

Na střední školu jste chodil kam?

To je složitější, v období mé střední školy jsme se přestěhovali do Čech. Bylo mi asi deset let, když máma dostala práci na Křivoklátě. Dva roky jsem ještě chodil na základku v Křivoklátě a pak jsem šel na osmileté gymnázium do Rakovníka, což bylo nejbližší větší město.

Takže jste byl studijní typ?

Naopak, na gymnáziu jsem měl období totálního bojkotu. Tehdy jsem se zařekl, že se nikdy nebudu učit a celou střední školu jsem to dodržoval, takže mě málem vyhodili. V Rakovníku mi už naznačovali, že to skončí špatně. Z vlastní vůle jsem odešel do Příbrami, tam jsem byl půl roku, abych pak odešel do Prahy na Malostranské gymnázium na Josefskou.

Po hlavním městě jste toužil nebo to byla z nouze ctnost?

Do Prahy jsem chtěl, měl jsem tady spoustu kamarádů na různých výtvarných školách. Ale i na Malostranské jsem to vedl dost neslavně. Dělal jsem reparát z matematiky, na vysvědčení mám tolik čtyřek, že snahou bylo hlavně projít. Měl jsem anarchistické osobní období.

Takže rebelující umělec?

Zpětně to považuju spíše za hloupé období ve svém životě. Četl jsem hodně poezii a vzhledl jsem se, jak už to mladí básníci dělají, v různých avantgardních dekadentních vzorech. Měli jsme s kamarády (dneska jsou z nich spíš malíři nebo architekti) takovou partu, co psala básně. Byli jsme do toho hodně ponoření a nadšení a měli jsme pocit, že musíme plnit program do sebezničení. Chodili jsme do nonstopů, do rána tam seděli, různě nás odvaželi na záchytky, psali jsme fakt mizerné básně a navzájem si je chválili. Měli jsme pocit, že objevujeme něco úžasného. Člověk si ale takovou etapou asi musí projít. Střední školou jsem se vyloženě proplácal.

Takhle jste pokračoval po celou dobu studia?

Odmaturoval jsem relativně snesitelně, dokonce v posledním ročníku mě ta středoškolská

výuka začala zajímat. Nejvíc mě brala biologie, chvíli jsem si i myslel, že ji půjdu dále studovat. To bylo jediné, z čeho jsem měl konstantně dobré známky. Biologie mě fascinovala a projevilo se to v mých prvních dvou knihách. Strychnin je taková botanická metafora a můj první román Chyba je celý o rostlinách.

Biologii jste ale studovat nešel.

Nakonec ne. Nejdřív jsem se rok plácal, zkoušel jsem se dostat na psychologii jako asi každý. To je prý naprostá anomálie, nikde jinde na světě prý tolik lidí nechce na psychologii v takovém měřítku jako v Česku. Asi si tam všichni, včetně mě, chtějí jít léčit nějaké své romantické bolístky.

Dostal jste se tam?

Já se na psychologii hlásil několikrát, hodně jsem o to stál, jednou jsem se nedostal fakt těsně. Zpětně si ale myslím, že je štěstí, že jsem tam nešel. Vůbec bych nebyl připravený pomáhat lidem. Došlo mi, že to není o pomoci sám sobě, ale o pomoci druhým. A já byl v té době uzamknutý do sebe, řešil jsem si svoje věci a psal texty, které začínaly mít aspoň trochu smysl.

Takže jste se studijně uchýlil jinde. Jaký obor jste nakonec šel studovat?

Podal jsem si přihlášku na kulturologii, tam jsem se už dostal. Ten obor mě hodně naplňoval, hlavně ze začátku. První dva ročníky jsem z toho byl úplně nadšený. Měli jsme pár výborných profesorů a studium mytologie a různých kultur pro mě bylo přínosné. Fascinoval mě ten rozhled po různých variantách lidské společnosti. Dozvěděl jsem se, že uspořádání, které je na západě, není automatické ve zbytku světa. Existuje totiž spousta jiných variant a perspektiv, jak se dá realita vnímat a pojmenovat.

Na kulturologii jste se očividně lidsky našel. Nakolik jste obor kombinoval se zájmem o literaturu?

Já jsem byl ještě ten program, který měl celého magistra v jednom pětiletém bloku jen s postupovými zkouškami. Zároveň nade mnou visel Damoklův meč, že kdykoliv, kdy bych s oborem seknul, jdou všechny odstudované roky do háje. Nakonec jsem ale kulturologii po pár peripetiích dodělal po šesti letech, takže v docela dobré lhůtě. Během studia jsem už vydal první a druhou knížku a mezitím jsem začal dělat i FAMU.

Univerzita Karlova vám nestačila?

Já šel na FAMU už cíleně s tím, že mě celoživotně zajímal film a že tehdy vedl scenáristiku Martin Ryšavý, kterého jsem si hodně vážil. Byla to pro mě možnost, jak se přiučit i něco

v próze. V té době mě začaly zajímat struktury příběhu nebo nakládání s narativem a přesně o tom dramaturgie je. Scenáristika a dramaturgie jsou vědy o konstrukčních plánech příběhu a mě dlouhodobě fascinuje, jak se dá příběh vyprojektovat.

Nadšení z dramaturgie vám už tentokrát vydrželo déle než dva ročníky?

Je pravda, že i studium na FAMU pro mě bylo přínosné hlavně ze začátku. Pak už člověk samozřejmě začne vidět na škole i nějaké mouchy a má vize, co by se dalo udělat jinak. To je ale na širší debatu.

Která škola vám jako spisovateli dala víc?

Obě školy byly pro mé psaní cenné. V kulturologii jsem si rozšířil pole o spoustu témat, což se promítlo v románu Chyba, kde jsem pracoval s asijskými mytologiemi. Na FAMU se člověk naučí hodně na etudách. Na scénáři zjistí, jak se nezabývat metaforami a ornamenty kolem. Nejdůležitější je soustředit se na páteř příběhu, který je pro každého romanopisce základní výbavou. To se tady kromě FAMU nikde jinde neučí. Bez FAMU bych vše pracně testoval a prozkoumával sám. Měl bych pocit, že jsem objevil Ameriku, a pak bych zjistil, že to napsaly stejným způsobem tisíce lidí přede mnou.

Takže nejlepším literárním kurzem je absolvování FAMU.

Já si myslím, že ano. FAMU je kurz pokory. Pak je tady ještě soukromá škola Josefa Škvoreckého, kde jsem chvíli i učil. Byla to jednu dobu dobrá škola, ale tím, že si studenti školu zaplatili, nebyl na ně vyvíjený tlak. Studenti pak nemají pocit, že pokud nebudou pracovat, tak je vyhodí. Na mé scenáristice byli ale také někdy až příliš hodní vyučující.

Dá se psaní naučit?

Literatura jako taková se naučit dá. Bavíme se ale o rámci základních žánrů a technik. Zároveň záleží, kdo vás učí, ne každý, kdo tohle ovládá, je zároveň dobrý pedagog. Řada spisovatelů brala výuku jako vyprávění „historek z natáčení“ – jak jsem byl támhle a s tím jsem se opil. To je hezké, ale není to nic, co by studentovi přispělo k jeho technické zdatnosti.

Zmiňoval jste, že jste na Literární akademii sám učil. Vaše hodiny oproti tomu vypadaly jak?

Když jsem já sám vedl kurzy, snažil jsem se je dělat čistě a striktně. Odstříhnout se od své práce, snažit se vnímat to, co zajímá lidi. Poslouchat, co by chtěli psát. Pro mě to byla velká škola, napojit se na jiné žánry a znovu si vyargumentovat co funguje a co ne. Jak pracovat s postavou, s prostředím, s vyprávěcí osobou. O těchto základních věcech většinou nikdo

nepřemýšlí, když píše, ale když se je člověk naučí chytře používat, tak je to najednou jako by se naučil kreslit podle modelu.

Bavilo vás vyučovat?

Jo, já jsem tam ale vedl kurz pro dospělé, ne pro studenty. Škola otevřela jeden kurz pro lidi zvenčí. Chtěl jsem, aby to byli lidi, kteří se psaním zabývají seriózněji. Nechtěl jsem začátečníky. Pro Městskou knihovnu v Praze jsem totiž ještě vedl kurzy tvůrčího psaní pro začínající autory. Odtamtud jsem znal, jaké to je vysvětlovat všechno od začátku.

Co je pro vás na psaní nejhezčí?

Je to čistá radost z formy, ačkoli je příběh banální. To dobrodružství se odehrává ve formě a málokdo si uvědomuje, co všechno s ním kniha může udělat jen skrze jazyk, kód a formální stránku. Často pro mě osobně příběh není vždy to nejdůležitější. Z toho všem v Čechách, hlavně kritikům, vstávají vlasy hrůzou na hlavě.

V čem to kritici vidí chybně?

Pořád jsme zakletí v tom, že účelem knihy je odvyprávět nějakou situaci či příběh. Smutný fakt je, že všichni včetně relativně velkých kapacit (nebudu je jmenovat) neumějí číst určitý druh literatury, protože tady není ta tradice. Nebo je, ale lidi ji neakceptují. Chybí mi pestřejší přijetí. A nejsem sám, byly okolo toho obrovské debaty. Zúčastnil jsem se jich jen částečně, protože jiní už můj názor formulovali lépe. Jmenovalo se to 12 odstavců o próze a šlo o vnímání druhů literatury, které mají ve světě daleko větší ohlas.

Jaký je rozdíl mezi českým a zahraničním vnímáním literatury?

Recenze tam vychází nezaujaté, sledující pouze text. Mým knihám daleko víc rozumí lidé v Holandsku a Belgii než v Čechách. V zahraničí se moje texty standardně uchytily, ačkoli jsou tamější čtenáři ochuzeni o český kontext. Rozdíl je ale v tom, že v zahraničí čekají na literaturu, která bude odvážnější a opouští zažité vyšlapané cesty. Nebo která bude jiná svým experimentováním. Mám pocit, že oni rozumí tomu, co dělám.

Jak byste charakterizoval svou tvorbu?

Mně jde nejvíc o to, najít druh literatury, který by byl přiléhavý a utiskoval by realitu, která se okolo nás děje. Dlouho přemýšlím o tom, jestli formy jako román nejsou už přežité. Jestli se svět nepohnul už jinam. Jazyk se zaručeně jinam pohnul.

Jak to myslíte?

Realita vypadá mnohem komplikovaněji, protože je mnohovrstevnatější. Naše literatura jede ale pořád se zpožděním, není schopna tohle otisknout. Mě fascinují texty, které nějak drží tuhle tekutost doby a mnohovrstevnatost. A mám pocit, že jsme, co se týče žánrů, v tomhle dvacet let pozadu. Oproti tomu, co se třeba děje jinde ve světě. Stačí se jenom trochu podívat a člověk vidí, jak daleko jsou oproti nám spisovatelé v Německu nebo v Belgii. Tady se pořád vzývá něco, co mě už moc nezajímá, ten velký román.

Proč by měl být přežitý zrovna román?

Román nejméně odpovídal době, kdy existovaly velké idey. Dneska ale nevidím žádnou ideu, jako Bůh, národ nebo stát, na kterou by byla nesena naše realita. To všechno už je zdiskreditované, zesměšněné, několikrát přežvýkané a semleté. Není tu teď nic, za co by byl člověk ochotný položit život. Kromě nejbližších příbuzných samozřejmě, ale to už není otázka společnosti. Dříve byli lidi ochotni položit život i pro poezii, což už dneska působí směšně. Položit život za národ nebo za Boha, to je z dnešního pohledu rovněž děsivé, ale dřív to bylo samozřejmé a tomu odpovídala velikost uměleckých děl, které v sobě nesly ideu a patos. Všechno tohle je pryč.

Co pro vás zůstalo na textu nejdůležitější?

Je to asi víc věcí dohromady, ale pro mě osobně je nejdůležitější angažovanost. Z pohledu sebe jako čtenáře při čtení očekávám, že mě kniha zvedne ze židle, zahltí, překvapí, vytvoří nátlak, ale v tom nejlepší slova smyslu. Nejlepší věc, kterou jsem v životě četl mnou lomcovala, měl jsem chuť s tou knihou praštit o zem a někdy jsem to i udělal.

O jakou knihu šlo?

Byl to Krvavý poledník od Cormaca McCarthyho. Byl jsem naštvaný, co se mnou ten text dělá. Je to krvavá kniha, brutální, čtenáři se zvedá žaludek. Je to jedna velké krvavé koupel, genocida, ale popsaná tak netečně, systematicky, že asi v polovině knihy jsem zjistil znepokojivou věc – že mi to najednou nevádí, že to násilí už nevnímám. V tu chvíli mi došlo, co se mnou ta kniha udělala a že mě autor dostal tam, kde mě chtěl mít. Všechny McCarthyho knihy jsou takhle stavěné. Když popisuje přírodu, všechno se v ní požívá, vše bojuje o své místo. Jakoby i kamení spolu válčilo. Já jsem podobnou knihu nikdy nečetl. Nikdy mi nikdo nedal takovou děsivou, ale do jisté míry pravdivou perspektivu na svět a na dějiny.

Vaše kniha *Únava materiálu*, narážející na uprchlickou krizi, také reflektuje lidskou netečnost.

Násilí se totiž v určitých etapách lidských dějin stalo něčím samozřejmým. Všichni ho páchají bez emocí, už to je jenom zabíjení mimo škálu dobra a zla. Člověk je neoddělitelný od násilí, válka tady vždycky byla a vždycky bude. V dějinách vždy válka pouze čekala na svého nejvyššího vyznavače a tím je člověk.

Žijeme tedy neustále ve válce?

Žijeme v naprosto bezpečném a blahobytném světě. Díkybohu nehladovíme, nemáme žádný větší tlak. Po válkách, které jsme si sami udělali, se lidem podivným způsobem stýská. To je hodně vidět, že spousta lidí touží po konfliktu, protože se jejich těla nudí. Válka to vždycky pročistí, zčernobílí a lidi jsou najednou šťastní, že můžou umírat a můžou zabíjet. To je šílený paradox, co my jsme za živočichy. Žijeme v dostatku a jsme ještě méně spokojení, než kdyby to všechno nebylo. Jsme hrozné potvory, na všechno si zvykneme a nic nám není dost. To stejné se děje ve vztazích. Dneska je člověk náchylný k tomu, začít se rychle nudit, hledat nedostatky, začít problematizovat ten vztah i tam, kde to není potřeba. Mozek si vždycky vytvoří totalitu a hledá nepřátele. A když je nejhůř, tak najde nepřátele v nejbližší osobě.

Projektujete tyto pocity i do své tvorby?

Tohle bylo téma mého posledního románu *Únava materiálu*, který se týkal uprchlické krize. Člověk je posedlý mít nepřátele, někoho, na koho může delegovat strach a úzkosti. V tom se zpětně vidí, v tom se může definovat. - toto jsou oni, jsou takoví a já jsem jinaký. Je to v nás uvízlé. O tom ta kniha je, o vytváření nepřátel, jak to potřebujeme, jak je to součástí člověka. Do té situace se může dostat kdokoli, kdokoli může posloužit této potřebě a stát se tím druhým. Je to vidět v české debatě, která se okolo migrace tragikomicky nesla. Nemáme teroristy, tak si vytvoříme vlastní. Naprosto bizarní. Když to vyprávím někde v zahraničí, jak tady máme Japonce, který volá do zbraně proti cizincům, všichni se můžou uchechtat. Samozřejmě s hořkým nádechem.

Ovlivnil vás nějaký vámi obdivovaný autor i spisovatelsky?

Jednoznačně. Každý spisovatel nasává jiné texty. Bezpodmínečně. Není jiného zbylí než krást. Ale krást v inspirativním slova smyslu. Ne tak, že bych někomu šlohnul odstavec, ale spíš ten postup. Já už si asi nikdy nepřečtu knížku tak, jako normální člověk. Bohužel. To mi chybí. Občas když čtu nějaké žánry, tak se do toho propadnu a užiju si to, ale stejně se pak k tomu zpětně vracím. Zkoumám, jak autor udělal tohle a tamto, analyzuju to, abych to případně mohl

šlohnout. Nebo se naopak zaměří jen na jednu drobnost jednoho z účastníků, třeba na jeho levou ruku. Místo toho, aby autor popisoval lidi jako celek, tak si vybere jen jednu část, která to všechno odvypráví. To už je skoro filmový postup.

Filmový postup by vám mohl být blízký, když jste spisovatel i scenárista. V čem se literární a filmové zpracování liší?

Žádné jiné umění nemůže udělat tak hlubokou sondu jako literatura. Film se nedostane jinam než na tvář, na tělo a na gesta. Vypráví úplně jinak a ta hloubka, kterou odkrývá film, je jiného druhu. Próza nemusí mít vůbec žádný děj. Stačí to, co se odehrává uvnitř postavy. Veškerý konflikt se děje na úrovni myšlenek, které na sebe naráží a zápasí se sebou. Tohle možná umí popsat psychologie, ale tak, aby to opravdu žilo, aby to na příjemce dopadlo veškerou vahou, to umí jenom literatura.

Nejdřív jste vydal básnickou sbírku, pak povídky, román, povídky. To střídání forem bylo schválně, protože Marka Šindelku už nebaví daná forma?

Vypadá to jako literární turismus, že? Ale ono to má naprosto jasný význam. Já mám vždy na začátku jasnou představu, co by to mělo být. Mám téma, které mě zajímá, mám představu o formě, ale během té práce se to vždycky totálně zvrhne, přežvýká, přetransformuje. Mám zkušenost, že si ta věc řekne o formu sama.

Není to tedy vaše zaujatost proti románu jakožto přežitě formy?

Ne, dokonce u obou mých sbírek povídek, *Zůstaňte s námi* a *Mapa Anny*, jsem měl s řadou povídek záměr, aby z nich byl román. U některých povídek to lze i vidět, že mají velký rozsah. Mě román jako forma zajímal, ale tím, jak se mi to vzpíralo, zaoblovalo se to do povídek. Marně jsem s tím bojoval a zbytečně je rozšiřoval, i když nebyl důvod roztahovat je jako žvýkačku. Tedy ono by to šlo, dopsat vedlejší postavy, zdůrazňovat konflikt, ale došlo mi, že to není potřeba. Ale například v Holandsku sbírku povídek *Mapa Anny* vydali jako román. Přečetli tu knihu úplně jinak. Ne jako povídky, ale jako kapitoly románu. Což mě potěšilo.

Nezní ale v Česku pořád lépe vydat román než vydat povídky?

Proč ale usilovat o něco jen proto, že se to v Česku bere jako více ceněný žánr? Právě díky zpětné vazbě ze zahraničí jsem si uvědomil, proč to do toho tlačit. Štve mě, jak tady lidi podceňují povídky a menší textové útvary. Ty přitom mohou být mnohem přesnější, co se týče výpovědi o skutečnosti. Došlo mi, že možná ten náš život samotný není román, že jsou to povídky. Dneska už to není tak, že by člověk sednul a odvyprávěl svůj příběh života. Život je

mnohem subtilnější, mnohdy nemá žádnou dramatickou linku.

Jak to vypadá, když se povídky nechtějí překlentnout do románu?

Někdy jsem měl i deset verzí textu a byl to dlouhý boj. Zkoušel jsem povídky i spojovat, ale nakonec ta nejšťastnější chvíle byla, když jsem osekal všechny zbytečnosti a nechal jenom tu ústřední silnou linku, která nic jiného nepotřebovala. Oslovilo mě i dost režisérů, že by chtěli adaptovat jednu konkrétní povídku *Luk ze Zůstaňte s námi*, protože se jim líbila z kinematografického vidění. Já jsem ji pak začal i přepisovat na celovečerní formát, ale mě i režiséra to následně znechutilo a viděli jsme, že to rozšiřujeme někam, kde to nemá co dělat. Že ta povídka je hotová a příběh je uzavřený.

Musí mít příběh otevřený konec?

Nemusí. Někdy je důležité něco neříct. Nechat to doznít za hranicemi toho textu. Je to geniální v tom, že člověk nechá imaginaci na čtenáři, nechá ho pracovat za hranicemi. Mě ani nebaví, když literatura dovypráví všechno až do konce do posledního puntíku. Pak takové knihy čtenář zavře a už je nikdy nepotřebuje znovu otevírat. Naopak mě baví nechat mapu z části bílou, aby ten, kdo knihu čte, mohl taky tvořit. Já samotný mám při čtení rád, když mě autor nesváže do kozelce, ale jen mi nabrousí představivost a pak ji nechá, aby se zařízla, kam chce.

Zmiňoval jste, že povídku Luk se zfilmovat nepodařilo. Netoužíte po interpretování jiných povídek či děl?

Jsem tomu otevřený. Máte pravdu, že v Česku se ta povídka nezfilmovala, ale shodou náhod zrovna teď v Polsku přesně onu povídku Luk adaptuje polská režisérka jako krátký film. Tím to chci uzavřít. Možná jsem to zbytečně odmítl řadě lidí, protože jsem měl představu, že by z toho mohl být ten celovečeraček, což nevyšlo. Ale když se ozvala ona, tak jsem si řekl „ok, ať už to někdo natočí a ať už s tím mám pokoj“. Pak se také právě píše scénář podle Únavy materiálu, na něm se ale vůbec nepodílím. Mám ho v e-mailu, ale ještě jsem ho nečetl. Trochu se toho bojím. Na základě toho, jak ten scénář bude vypadat, tak se rozhodnu, jestli jim vůbec ta práva dám.

Bojíte se z pohledu spisovatelského nebo scenáristického?

Z obojího. Ale zároveň jsem rád, že to dělá někdo jiný. Někdy je člověk ponořený tak, že už nevidí a nemá odstup. Pak je důležité mít dobrého redaktora, který poskytne druhé oči a dokáže text vyčistit. Často nemilosrdně, ale ono to ve výsledku textu hodně prospěje. Člověk je zafixovaný na spoustu pasáží, které jsou třeba hezky napsané, ale pro knihu nemají žádný

význam nebo jí dokonce škodí.

Jak to probíhalo, když si váš text vzali na paškál herci z Listování?

S Listováním jsme se nakonec dost bavili. Jako autoři komiksu Svatá Barbora jsme měli velký strach z pojetí. Téma je totiž ožehavé, kniha má reálný předobraz s žijícími postavami a už během samotného psaní knihy jsme trnuli, abychom někomu zbytečně neotvírali rány znovu. Což se asi stejně trochu stalo, ale zároveň mám pocit, že jsme i něčemu pomohli. Takže jsme měli z adaptace trochu strach. Hlavně aby autoři netlačili na to, že to je známá kauza, aby to nedělali zbytečně atraktivní. Ale nakonec jsme byli velmi příjemně překvapeni, jak citlivě k tomu Lukáš Hejlík a herci přistoupili. Sedlo si to dobře a ve výsledku ono scénické čtení rozšířilo svět grafického románu. Představilo ho lidem, kteří by po něm možná ani nesáhli a nám to čistě prakticky pomohlo s propagací. Knihu jsme totiž vydali v malém nakladatelství, které není výrazné a ani nemá dobrou distribuci. Nakonec se ale kniha dostala ke spoustě lidí, kteří by o komiksy ani nezavádili.

Tím tedy zájem o adaptace vašich děl můžeme uzavřít?

O ty texty zájem ze strany filmařů je, ale oni často podlehnou jedné věci. Uvědomil jsem si to už dávno. Moje texty působí hodně vizuálně, ale ve skutečnosti jdou mnohem více přes jiný smysl. Například jsou víc pachové nebo víc haptické. Filmaři mají pocit, že vidí reálné obrazy, ale jakmile se tím začneme zabývat, je tam spousta věcí, které se skoro nedají převést do filmu. V Únavě materiálu jsou dvě kapitoly, které se odehrávají v podstatě bez obrazu, v totální tmě. Hrdina je zavřený v motoru auta. Ta situace se odehrává v jeho těle. On se snaží nadechnout, snaží se prokrvit si nohy a takové věci se ve filmu dělají těžko. Mě by osobně zajímalo, jaké by to bylo nechat deset minut film černý bez zvuku, ale diváci by takový experiment asi neoceníli.

Román Chyba vyšel také jako komiks, na téhle adaptaci jste se podílel jak?

K tomu jsem psal scénář, spolu s Vojtou Vaškem. Vojta je spoluscenárista i u Svaté Barbory. Zkomiksovat Chybu bylo super. Původně jsme sice mysleli, že to bude adaptace, ale velice rychle jsme se shodli, že to tak nechceme. Takže nakonec se z toho stal druhý plán románu. To, na co v knize není prostor nebo se odehrává na vedlejších linkách vedlejších postavám, najednou v komiksu vystoupí do popředí. My jsme cíleně za hlavní postavu komiksu zvolili detektiva Josefa Kabalu, který je přitom přímo v románu zmíněný jenom na jediné stránce jako člověk, který přebírá případ po jiném detektivovi. V komiksu Josef Kabala řeší případ z jiné perspektivy, ex post, když už se vše odehrálo. V něčem si ty dvě adaptace možná protičečí, v něčem se zpřesňují (tam, kde byla nějaká překvapivá motivace aktérů) a v něčem se znejišťuje

– jestli to bylo tak, jak bylo v románu, nebo jinak. Co byla zač ona květina, jestli to vše nebyl jen mýtus, sen nebo kletba. To nás hodně bavilo takhle rozšiřovat. Ten příběh je rozprostřený mezi oba tyto romány – jeden literární a jeden grafický. Čtenář v tom může bloudit a hledat podobnosti a nejistoty. A takhle adaptace fungují nejlíp. Když jsou jen doslovnou ilustrací, tak je to zbytečné. Proto selhává drtivá většina filmových adaptací – člověk je zklamaný, když zná knížku, protože očekává, že film bude knihu kopírovat. Ale to je nemožné. Velmi dobré adaptace si vezmou jenom něco málo a rozvedou to kreativním a nečekaným způsobem.

Už jste mluvil o jiném přijetí vašich děl v Česku a v Holandsku. Sledujete pozorně recenze po vydání svých děl?

Snažím se to sledovat všechno, ale přiznám se, že u Únavy materiálů jsem si říkal, že nebudu číst žádné recenze. Pak mi ale došlo, že není dobré si držet odstup od toho, co si lidi myslí. Takže když se ke mně recenze dostane, tak si ji vždy přečtu. Ale už se krotím, já jsem to ze začátku své spisovatelské éry příliš prožíval. Ještě tak do třetí knihy jsem byl úplně zničený, když někdo napsal negativní recenzi. Ne, že bych pak psal kritikům rozhořčené e-maily, ale v duchu jsem si vytvářel argumentace a naprosto jsem měl pocit, že moje díla nikdo nepochopil. A to zastřelo z mého pohledu i ty pozitivní ohlasy.

Jak jste se při čtení kritických recenzí cítil?

Člověk si to bere osobně, fatálně. Přitom je to zbytečné, každý má právo na názor na umění. Až od jisté doby jsem si uvědomil, že se nedá zavděčit všem. Zvláště s mými knihami, které jsou vyhrocené, ať už formálně nebo tematicky. Je jasné, že to některé lidi namíchne. Ale oni obecně spisovatelé a všichni tvůrci jsou netýkavky a bojí se kritiky, aspoň do té etapy, dokud se neotrkaří.

Jaká je vaše cílová skupina čtenářů?

Jsou čtenáři, kteří si sednou v křesle, otevrou si šňavnatý román, ponoří se do něj, dočtou ho, odloží a jdou na další. To je od začátku cílovka, která mě naprosto nezajímá a nedělám to pro ně. Já proti nim nic nemám. Naopak, je základní radostí přečíst si plnokrevný dobrodružný román, s tím jsem v pohodě. Ale vadí mi, že potom někdo hodnotí mé knihy špatně proto, že v nich není klasicky vystavěný příběh. Já se snažím vyšlapávat si svoji cestu, která je náročnější. Takže je logické, že pro tyhle klasické čtenáře nemusí být moje knihy jejich šálek kávy. Pro mě ale příběhy nejsou na literatuře to nejdůležitější, což je ten základní kámen úrazu, na kterém to všechno drhne.

Rozlišujete recenze ze strany literární obce, z řad kritiků v novinách a přijetí knih přímo od čtenářů?

Z recenzí si především snažím brát poučení. A to hlavně od lidí, jejichž názoru si vážím. Takové recenze čtu pozorně, protože vím, že mi feedback může pomoci pro další psaní. Když člověk vychladne, tak si to tak v sobě reviduje. Objektivně je recenze pro autora cenná věc.

Ted' asi mluvíte o odborných recenzích v literárních časopisech.

Ano, ale ne nutně. Myslím, že mohou být dobré recenze i v denících. Vždycky jsem si vážil redakce Hospodářských novin. V té jsem jednu dobu pracoval, takže je to trochu zaujaté. Ale i tak si myslím, že jsou Hospodářky nejkultivovanější a v kultuře nejdál. Je tam přísný editorský přístup, co pustit do vydání a co ne. Tam když vycházely recenze, tak jsem na ně čekal rozechvěle, protože tamních lidí píšících o literatuře, kterými jsou jako Aleš Palán a další, si dost vážím.

Jaký ještě vnímáte rozdíl mezi literárními časopisy a běžnými médii?

V literárních periodicích je to často ponořené do debat, které jsou už tak daleko běžného života, že je otázka, jestli to je pořád relevantní. Tam už se často řeší věci, které běžný čtenář nemá šanci postřehnout. Jasně, když má jít o hlubokou analýzu, tak si člověk vezme literární časopis. To, co mi autor recenze vytýká v jemných nuancích je přínosné, ale primárně píšu pro lidi, a ne pro úzkou oblast fajnšmekrů. Chci, aby moje kniha rezonovala univerzálně. Abych se nebál ji číst na veřejných autorských čteních. A abych věděl, že si za tím můžu stát před kýmkoliv.

Daří se vám to?

Pořád se pohybuju na hraně, protože mám rád literaturu i její komplikované zákruty a zároveň chci zůstat srozumitelný. Je to věčný boj. Psaní je komunikace, člověk předává zprávu, názor, pohled na svět – a to nejde dělat do prázdna. Nevěřím spisovatelům, kteří roztrubují, že jim nezáleží na čtenářích.

Nemyslíte, že mluví pravdu a opravdu to tak cítí?

To by ale bylo absolutně pokrytecké. Pokud jim na čtenářích nezáleží, tak proč proboha ty knížky vydávají? Proč si to neschraňují doma v kožených deskách a nečtou si to pořád dokola, neradují se s tím sami? Já mám od začátku pocit, že jsem něco objevil, že mám co říct mám komentář ke společnosti a realitě, ve které žijeme. V tom je literatura nezbytná. Já chci, aby ten hlas byl slyšet, aby na mě lidi reagovali. Je povinnost spisovatele myslet na čtenáře, protože jsou jeho partneři v dialogu. Čtenář je ten, kdo tu knihu bude muset číst, kdo s ní bude zápasit,

kdo ji bude muset znovu stvořit. V tom procesu čtení si čtenář vytváří svět knihy ze sebe, ze svých vzpomínek, pocitů a emocí. To je něco tak intimního, že když už to po někom chci, tak nemůžu tvrdit, že mi na něm nezáleží. To je směšné a patetické.

Přístupujete jinak k odborným recenzím oproti čtenářským hodnocením?

Kdyby se má tvorba nesečkávala s běžnými čtenáři, tak by to bylo signálem, že je něco špatně, daleko víc, než když mě odstřelil někdo v intelektuálním profesionálním časopise. To se stává a stává se to dost často. Ale když bych viděl, že se mím s normálními čtenáři, tak by to bolelo víc. Záleží mi na ohlasech lidí a vážím si i těch, kteří provozují vlastní blogy a nejsou to profesionální recenzenti. Je důležité, aby moje knihy žily samy mezi lidmi.

Vracíte se ke svým knížkám s myšlenkami „tohle jsem mohl před pěti lety napsat jinak“?

Všechny knihy bych zpětně napsal úplně jinak. A některé bych možná ani nevydal. Ale je dobře, že jsou vydané a sahat na ně nemůžu. Protože to, co já si o nich teď myslím, není až tak podstatné. Já jsem teď už jen další z jejich čtenářů. Třeba *Chyba* je kniha, kterou považuju za plnou chybu. Spoustu věcí bych udělal jinak, ale díkybohu, že nemůžu. Hodně čtenářů si to totiž nemyslí a považují ji za výbornou. Ne-li nejlepší, kterou jsem kdy napsal, což mě vždycky zděsí. Já jsem už úplně jinde, v životě, literárně, se stylem, se vším. Ale to je na tom to úžasné.

V čem je *Chyba* tak mentálně jinak od vaší současnosti?

Když jsem ji dopsal, myslel jsem si, že už nikdy ničeho lepšího nebudu schopný. Byl jsem na tu knihu rozechvěle pyšný, stál jsem si za ní. Zpětně mi ty pocity ale přijdou směšné. Nechci tu knihu zbytečně hanit, ale jsem k ní hodně kritický. Stejně tak jako k některým povídkám ze *Zůstaňte s námi*, která byla ještě ceněnější. S každým textem se vyvíjím a s každým novým vydaným dílem jsem nejdál, kam jsem došel. Je možné, že někdy i zabloudím. Že někdy dojdu k něčemu, čeho si já budu cenit, ale v očích ostatních to bude špatné. Jsem připravený, že se to stane. Literatura by ale měla žít, když už ji člověk vypustí do světa.

Nikdy jste neměl tendenci svou knihu přepsat?

Každý spisovatel má potřebu přepisovat. Na to je specialista Arnošt Lustig, ale dělá to každý druhý, že přepisuje své knihy a vydává nové verze. Toho já se ale děším, já bych z toho nikdy nevybředl a pořád bych jen přepisoval do nekonečna a s největší pravděpodobností bych v tom zabil tu energii, která to celé zažehla. energii, kterou tam lidi cítí přesto, že já už ji necítím. Znam dílo odshora dolů a dělá se mi zle, jen co se na ten text podívám a už si nepamatuju ten zážeh a iniciační moment, kdy mě ten nápad fascinoval natolik, že jsem začal psát. Já se spíš

snažím napřít energii do těch nových textů. Poučovat se a posouvat a napsat na základě těchto zkušeností tu novou věc líp.

Cítil jste na sebe tlak poté, co jste získal literární ceny? Cenu jste získal nejen za své prózy, ale už za první knihu, básnickou sbírku Strychnin.

Ze začátku to bylo nejhorší, právě po zisku Ortenovy ceny za Strychnin. Tehdy jsem cítil největší tlak, ale byl to můj tlak. Lidi asi také byli nějakým způsobem zvědaví, co ze mě vypadne v dalších knihách, ale rozhodně to byl především můj vnitřní pocit. Pocit, že teď musím něco dokázat, že už jsem fakt spisovatel. Do té doby jsem se takhle ani nedefinoval. Mě v té době zajímala stejným dílem, ne-li dokonce víc, hudba. Myslel jsem si, že budu muzikant, hodně jsem hrál na kytaru, měl jsem kapelu. A pak měl najednou Strychnin takový ohlas, lidi se začali ozývat a já jsem zjistil, že je to vážné a začal jsem trnout, co mám psát.

Nebýt ohlasu na Strychnin, tak byste už dál nepsal?

Já bych psal i tak, ale najednou jsem cítil divný tlak v zátylku, že mi ta cena dýchá na krk. Byla to krize, viděl jsem, co s člověkem dělají ambice a ocenění. Bylo to víc destruktivní než nápomocné. Tím nechci říct, že jsem si ocenění nevážil, ale bylo pro mě v té době nepředstavitelné. Pak jsem seděl tři roky v porotě Ortenovy ceny, viděl jsem to z opačné strany a přišlo mi to komické. Nechápal jsem, proč jsem z toho dělal takovou vědu. O nic nešlo. Tím, že jsem si ale pamatoval své pocity, jsem se porotce snažil dělat poctivě. Věděl jsem, jak důležité to pro mě bylo. Asi už nic se mnou nehnulo tolik jako ona první cena.

Nadějný básník už od té doby ale žádnou další sbírku básní nevydal. Čím to je?

Změnil jsem kurz, měl jsem nutkání dělat něco úplně jiného. Cítil jsem, že nemůžu znova psát básně. Strychnin byl hodně osobní, hodně intimní, obsahoval hodně vzpomínek na dětství a mého bratra. Myslel jsem si, že tomu nikdo nebude rozumět, což mě pak zkušenost zisku ceny vyvedla z omylu.

Jak jste literárně pokračoval?

Otočil jsem kormidlo a začal jsem inscenovat snový příběh, polohoror, polomysteriózní Chybu. Tam jsem šel po úplně jiných stopách. Ze začátku jsem sice myslel, že to bude cyklus básní se společným tématem pašování exotických rostlin, ale nakonec se mi to všechno začalo košatit a uvědomil jsem si, že to musím psát jako prózu. Jako básně mi ten příběh explodoval pod rukama. Nefungovalo to. Příběh se rozrůstal, měl víc a víc odstavců a začal formálně nabývat nejdřív podoby povídek a pak už i románu. Samo to vybuchlo do podoby prózy. Zjistil jsem, že

jsem v tom schopný objevovat víc, že mě to vedlo dál.

A po *Chybě* následovala sbírka povídek *Zůstaňte s námi*, za kterou jste získal Literu za prózu. Jak jste si toto ocenění užil?

První Magnesia Litera byla hrozný stres. Absolutně jsem z toho neměl žádné potěšení. Na předávání jsem byl šílený trémista. Kamery, přímý přenos, plný sál lidí, do té doby jsem nic takového nezažil. Mě bylo tak zle, že jsem si myslel, že se pozvracím v přímém přenosu. Totální fiasko.

Měl jste dopředu informace o tom, zda cenu vyhrajete?

Nevěděl jsem vyloženě, jestli cenu vyhrají, ale pár lidí mi to před vchodem naznačovalo různými vtípkami. To mě úplně rozhodilo, protože jsem nevěděl, jestli mají interní informace, nebo nemají a jen si dělají srandu. Sám jsem tomu nevěřil a přišlo mi to nereálné. Ale v ten moment mě jenom představa, že na pódium budu opravdu muset jít, uváděla do mdlob. A teď do toho ty ambice, že na druhou stranu člověk vyhrát chce.

Z čeho jste měl strach?

Měl jsem hrůzu, že bych něco musel říkat, takové ty debilní řeči. Měl jsem fakt nutkání zdrhnout a jít pryč. Ten ceremoniál v mé hlavě trval deset let. Potil jsem se, bylo mi zle. Už jsem chtěl jít za pořadateli, že tu cenu za mě případně vyzvedne můj nakladatel. Nakonec jsem ale na pódiu při předání něco oddrmolil. Dopadlo to překvapivě dobře. Zůstal ve mně ale ponížující pocit, ze kterého vznikla první povídka do knihy *Mapa Anny*.

Povídka Představení začíná je tedy autobiografická?

Celá ta povídka je o trémě a napsal jsem ji pár dní po předávání. Ve výsledku jsem z toho vyždímal text a tréma mě začala zajímat sama o sobě jako fyziologický stav, kdy se potkává sociální sféra s biologickým základem. Vždyť přijmout ocenění by měla být radost, ale pro mě to byla jedna z nejhorších věcí, které jsem kdy v životě zažil. Fyzicky i psychicky, totální ponížení, totální tělesný lapsus, kdy nefunguje nic, člověk je zaseklý. Říká se tomu „fight or flight syndrom“, alarmová reakce, kdy se člověk choulí do sebe a připravuje se na kritické zranění a na boj o život. Zpětně jsem tu cenu úplně nenáviděl a štvála mě.

Měl zisk ceny i nějaká pozitiva?

Je pravda, že zároveň pro mě první Magnesia Litera byla motorem k další knížce. Takže cena byla zúročena. Předání bylo sice za trest, ale v jednu dobu jsem se naštvál a už jsem se i při veřejných vystupováních, třeba při čteních, uvolnil.

Takže když jste si šel pro druhou Magnesii Literu, bylo už slavnostní předávání snesitelné?

Relativně jo, už jsem to bral s odstupem. Vůbec se mi tam kvůli té první nepříjemné vzpomínce nechtělo. Navíc jsem si zase myslel, že to stejně nevyhraju. Aby někdo vyhrál dvakrát, to se v Čechách stalo snad jen Martinovi Ryšavému, pokud se nepletu¹. Zároveň mi to bylo v tu chvíli svým způsobem jedno, což bylo osvobozující. Tím neříkám, že si toho nevážím, měl jsem z toho ocenění radost a zvláště za tuhle knihu *Únava materiálu*, za tu možnost říct něco veřejně při předávání. Když je člověk mediálně exponovaný, tak je to příležitost říct něco, co považuje za důležité. Což já jsem tehdy k té hysterii uprchlické krize považoval důležité něco říct. I když vím, že ani jeden z lidí, u kterých by bylo důležité, aby si tu knihu přečetl, si ji nepřečte. Ale když už kdokoli politicky nekorektní může říkat, co chce, tak proč bych nemohl já.

Jaký máte obecně názor na literární ceny?

Já si cen vážím už z principu, že někdo ocení moji práci a pošle ji do světa a ona se díky tomu dostane k lidem. Je to lepší než jakákoli snaha nakladatele knihu někam protlačit. Knih vychází tolik, že ocenění fungují jako druh orientačního systému. Není důležité, kdo to vyhrál, ale kdo byl nominován. Nominace jsou zásadní a už to něco o těch knihách vypovídá. Není to o tom vyhrát, ale klidně se hádat, proč se někdo do nominací nedostal a podobně. Na nějakou chvíli názory poroty rozvrství krajinu české literatury a lidí na to můžou reagovat. Verbalizovat své názory na knížky je v nejlepším slova smyslu nátlakové, zvedá to hladinu debaty. Má to účinek a u Magnesie Litery obzvláště, protože ji sledují lidi ve velkém.

Sledujete Magnesii Literu pravidelně?

Nejen to, dokonce mám vždycky k nominacím i výhrady a svoje favority, kteří se do výběru nedostanou. Často vyhraje něco, co by dle mého subjektivního názoru vyhrát nemělo, ale to je přesně ono. Cítím na sobě, že mě Magnesia donutí si sám v sobě formulovat, proč zrovna tahle kniha se mi líbí a jiná ne. A zároveň to může být pro řadu spisovatelů dobrá motivace. Na různých čtenářských fórech jsou výzvy, že lidi přečtou všechny knížky z daného ročníku Magnesie, a to je hezké. Já to bohužel nestíhám, ale líbí se mi, že zapálení čtenáři ano. Čtou knihy, které sami neznají a objeví doposud neznámé autory.

Zmínil jste, že jste se rozhodl být spisovatelem po knize *Zůstaňte s námi*, ale ne ve smyslu,

¹ Pozn. autorky: Kromě Martina Ryšavého (próza roku 2008 a 2011) se z prozaiků podařilo získat dvě Magnesie Litery ještě Emilu Haklovi (próza roku 2003 a 2014) a Jiřímu Hájičkovi (próza roku 2006 a kniha roku 2013). Dvojnásobným držitelem Magnesie Litery je i Radek Malý (za poezii v roce 2006 a v kategorii literatury pro děti a mládež v roce 2012).

že bych vás toto povolání mělo živit. Jak se za tu dobu situace změnila?

Od nějaké doby už jsem usiloval o to být profesionální spisovatel. Dlouhou dobu jsem to neříkal nahlas a styděl jsem se za to. Dneska, když se tím do jisté míry žívím, s tím už problém nemám. Dlouho mi ale trvalo, než jsem sebral sebevědomí. Nechci ale literatuře otročit, hodně věcí už vidím z opačné strany a musel jsem sundat růžové brýle. Štve mě, že se lidi na Magnesii proměňují kvůli sodovce. Člověk je tak směšně zranitelný a dětinský, aby dostal bonbonek, pohlázení, chce být chválený, chce, aby ho měli ostatní rádi a je v pasti z těch všech svých představ. Hraje si na největšího intelektuála na světě, a přitom je to s ním jednoduché jako s každým egomaniakem. V jisté době jsem se za tyhle pocity v sobě styděl. Ale už jsem se uvolnil a přestal jsem se brát tak vážně.

Je spisovatel povolání do konce života?

Já vím, že psát budu. Psaní je mou obsesí, které se nezbavím. Asi je to určitou přecitlivělostí a tím, že jsem jako malý přišel o tátu, že se to promítlo do naší rodiny. Imaginaci jsem si vypěstoval jako něco, co mě až skoro přesahuje. Jako dítě jsem měl živé sny a noční můry, se kterými jsem nevěděl, co mám dělat. Byl jsem přecitlivělý, což je teď můj hlavní pracovní nástroj. To je to, s čím spisovatel pracuje nejvíc – s citem. Cit pro postavy, jejich emoce, soucit. Odmítl jsem si ale, aby mě přecitlivělost devastovala v běžném životě.

Jak to probíhá s vydáváním knih v zahraničí?

V první řadě mám více než deset let agenta, který žije v Amsterdamu a zároveň je to jeden z nejlepších překladatelů z češtiny do nizozemštiny. Ten řeší moje zahraniční práva, jezdí do Lipska, do Frankfurtu a nabízí knihy nakladatelům po celém světě. Zastupuje zároveň řadu českých autorů. Pokud někdo projeví zájem, prodá jim práva a je to.

Jak vaše spolupráce začala?

Ozval se mi sám, když vyšla Chyba, kniha se mu líbila. Dlouho trvalo, než se mým knihám podařilo v zahraničí prorazit, Chyba byla přeložena do pár jazyků, ale největší úspěch zaznamenalo přeložení Mapy Anny do nizozemštiny. V Holandsku i v Belgii měla fakt úspěch. Doteď tam co tři měsíce jezdím na debaty a na festivaly. Ten literární život tam vypadá úplně jinak než u nás. Festivaly tam jsou současné a živé. Konají ve velkých prostorech, všude se čte, do toho koncerty, literární hvězdy, debaty s třemi sty lidmi v publiku, párty do noci. Na to v Česku vůbec nejsme zvyklí a připravení. To pro mě byl velký šok, ale v pozitivním slova smyslu. Že se dá literární provoz dělat i tak ve velkém a zároveň udržet kontakt s publikem.

Kde jste více populární, v zahraničí nebo v Česku?

Únava materiálu byla největším belgickým časopisem zvolena jako kniha roku, takže ten úspěch je určitě srovnatelný s Českem. Oni mě tam už skoro neberou jako cizího autora, možná i proto, že tam jezdím tak často. Tamější recenze vycházejí už beze zmínek o tom, že bych byl zahraniční autor. Přistupují ke mně jako ke svému. V Čechách jsem většinu doby strávil vysvětlováním, proč jsem knihu postavil tak, jak jsem ji postavil. Proto mi vždy tak dlouho trvalo vydat novou knihu. Musel jsem si pečlivě vycizelovat formu. V zahraničí rozumí úplně automaticky mé formě i tématům a mi to úplně vyrazí dech, že to jde i takhle bez složitých bojů. Je pro mě úlevné, že mi někdo rozumí. Každému autorovi bych přál, aby takhle našel svoje publikum. Ale nechci, aby to vyznělo, že v Čechách nemám čtenáře, i tady jsou lidi, kteří chodí na moje čtení a pro které moje knížky jsou důležité.

Psaní vás živí pouze do určité míry. Co děláte ve zbytku pracovního života?

Živit se psaním na sto procent nešlo, když jsem začínal, a nejde to doteď. Kdybych neměl scenáristickou a dramaturgickou práci u filmu, tak bych se psaním neuživil. Zároveň mě má práce musí bavit, nemohl bych psát scénáře k Ordinaci. Ale někteří spisovatelé, třeba Petra Soukupová, to tak dělají a jsou v tom asi poměrně šťastní. Petru to nezdržuje od psaní knih a je s tím v pohodě, ale mě by to až přespříliš bralo energii. I když jsem psal v novinách, tak mi to ubíralo sílu od vlastní práce.

Na čem aktuálně pracujete?

Teď píšu čas od času scénáře k filmům, ale výhradně to, co mě zajímá a pro lidi, kterým věřím. Chci psát určitý druh scénářů, nechci dělat českou komedii na tisícerý způsob. Zajímá mě specifický druh filmů vyznačující se jiným druhem přístupu a takových tvůrců je tady málo. Jednou do roku něco takového vezmu a pak dva měsíce píšu scénář, který pak třeba ani není zrealizovaný. Nebo dělám dramaturga, což mě hodně baví, když konzultuju s někým jeho věc. To děláme pro dokumentaristy. Skládáme s nimi příběh tak, aby fungoval, volíme rytmus a styl vyprávění. To mě baví. Je to jednak blízko tomu, co jsem studoval, a také tomu, co mě zajímá na próze – jak fungují pointy a jak vystavět příběh.

Je v Česku vůbec prostředí na to být profesionální spisovatel?

Být spisovatelem není plnohodnotnou profesí, v Čechách by se takoví spisovatelé dali spočítat na prstech jedné ruky. Já jsem se rozhodl, že budu dělat všechno pro to, abych tím profesionálem byl a jsem na volné noze rok nebo možná už dva. Není to ale dlouhá doba, kdy jsem skončil s veškerou svou jinou prací kromě knih a filmových projektů. Je to možné díky

publikování v zahraničí a honorářům za čtení, které se naštěstí zvedají.

Co způsobilo, že se podmínky zlepšují?

Spisovatelské prostředí se začíná profesionalizovat díky Asociaci spisovatelů a díky sebevědomí autorů, kteří se nestydí říct o honorář. Mluvím o případech, kdy někam celý den jedou a tam čtou a debatují nebo když sdílejí zkušenosti. Když je organizátorem třeba knihovna, tak není důvod dělat takové věci zadarmo. Proto teď můžu být soběstačný a dejme tomu profesionální a je to moje povolání. Jezdím na rezidence, které jsou dobře placené jako stipendijní pobyty. Teď jsem se například vrátil ze Skotska. Díky tomu můžu nerušeně pracovat na knihách. Je to super především po všech těch letech, kdy jsem vedle psaní dělal ledacos. Pracoval jsem ve vojenském archivu, v novinách, po maturitě jsem dělal v městské knihovně na registraci, ve skladech a rozvážel jsem knihy maximálně ve vozíku. Na jednu stranu to bylo hezké, bylo mi ani ne dvacet let a šel mi pod rukama celý knižní fond. Neustále jsem si dával nějaké knihy stranou, které lidi vraceli a které mě zaujaly. Během noci jsem je přečetl a pak je musel vrátit zpátky. Tehdy jsem na to ještě měl čas.

Co nového plánujete?

Nevím, jak to bude v budoucnu, teď to vypadá dobře, práce se mi spíš hromadí. Může ale přijít chudý rok. Nemusí to trvat věčně a počítám s variantou, že se budu muset jednou někam upíchnout a pracovat třeba zase v novinách nebo jinde.

Zůstat chcete v Praze?

Mám to tak napůl, vždy se mi stýská zrovna po tom místě, kde zrovna nejsem. Někdy ale mám tendenci se přestěhovat na vesnici a víc se uzavřít. Hodně potřebuju svůj prostor, být s knihami, soustředit se na svoje věci. Vystačím si sám. Jsou tisíce věcí, které mě zajímají a na které nemám v běžném provozu čas. Ale když jsem dlouho izolovaný, stýská se mi po městském životě, po podnětech, po kinech. Potřebuju mít čerstvý přísun kvalitní kinematografie. Na nejbližších deset patnáct let to vidím na Prahu, mám tady všechno, včetně dětí, které tu vyrůstají a jsou na město zvyklé. Jinak to mám ale v sobě otevřené, připouštím obě varianty.

Jaké to je být na volné noze?

Mně to maximálně vyhovuje, jsem schopen si vytvořit tlak sám na sebe a mít jasný řád. Organizuju si čas efektivně. Vždycky jsem trpěl, když někdo můj čas organizoval podle sebe a když jsem se musel někomu zodpovídat. Víím, že se umím zařídit sám. Při práci v novinách bylo skvělé vidět, jak to funguje, a mít deadlines, ale můj současný stav mi vyhovuje. Aktuálně

mám rozpracovaný text a jediné já jsem zodpovědný za to, jak rychle to půjde a podle toho si organizuju čas. Když jsem zaseklý, můžu si to rozvolnit a odkloním se k něčemu jinému a nemusím pracovat celou dobu na jedné věci. Je pro mě cenné být pánem svého času.

O čem v nové knize půjde?

Nerad o dosud nevydaných knihách mluvím, protože ony se během psaní ještě hodně změjí. Já vždycky něco řeknu a ve výsledku je kniha úplně o něčem jiném. Raději o textech mluvím, až když jsou napsané a vím s jistotou, jakého tématu se týkají, protože dříve je nedokážu definovat ani sám pro sebe. Často ta práce vypadá tak, že má člověk napsaných pár situací či dialogů, ale je to ještě těkavé a neuchopitelné.

Jak dlouho trvá napsat knihu?

Občas si lidi myslí, že napíšu román za tři týdny. Během tří týdnů se ale dá stěží napsat, byť jen povídka. Když je člověk hodně soustředěný, za několik měsíců se dá napsat dost textu. Já mám ale standardně mezi knihami rozptýl tři roky. První půl rok vydýchávám poslední knihu, pak se mi začne sbírat nové téma, píšu si poznámky, náčrtky. Pak si většinou spisovatel odbude období, kdy se snaží psát, ale ono to nefunguje. Zkouší rozvrhnout příběh do všech stran a on nedrží, je neučesaný. Člověk má pocit, že už v životě nic nenapiše, že je všechno ztracené, že už zapomněl psát nebo to nikdy ani neuměl. Během tohoto období stále sbírám materiál a snažím se být v kontaktu s lidmi a sbírat rešerše. V momentě, kdy napíšu dvě tři kapitoly, které začínají vytvářet systém, tak mám téměř vyhráno. Potom se všechno ještě šíleně mění, ale už mám nashromážděný funkční text, který už sám jako generátor produkuje další vrstvy. To je dobrá fáze, člověk už se nese na energii, kterou to samo produkuje. Ale to celé období psaní je křehké. Člověk si nevěří, je zranitelný, ten text si hýčká, hledá v něm, co funguje a co ne. Roubuje na něj odštepky a zase je vyhazuje, zkouší různé perspektivy. Aspoň u mě to tak vždycky je.

Dáváte si na základě novinářské zkušenosti osobní deadliny?

To jsem hodně dělal u předchozí knihy, ale to byly deadliny z nakladatelství a deadliny kvůli grantům. U knihy, co píšu nyní, na to nechci tlačit. Je to subtilnější téma a potřebuje narůst samo. Nechávám ho, aby dýchalo. Ve Skotsku jsem napsal kvanta textu, takže mám třetinu knihy hotovou. Mám spoustu výchozího materiálu. Teď je potřeba to provětrat a pak přijít s čistou hlavou a nebát se škrtat. Trochu se distancovat a být nemilosrdný.

Když jste na začátku rozhovoru zmiňoval, že se vám básně překlenuly v román, nepřeklene se teď román v básně?

To si nemyslím, já se básním asi už hodně vzdaluju. Jsem čím dál tím víc prozaičtější. Dveře si nechávám otevřené, občas báseň napíšu, ale nejde mi to. Nejde mi napsat dobrý básnický text. Za posledních třináct let jsem napsal maximálně tři dobré básně. Dělán si sám ze sebe legraci, že tímhle tempem vydám novou básnickou sbírku za padesát let.